

PALUDIKULTŪRAS - VIDEI DRAUDZĪGA IESPĒJA IZSTRĀDĀTU PURVU UN KŪDRAINU AUGŠŅU APSAIMNIEKOŠANĀ

Ilze Ozola^{2,3}, Iluta Dauškane^{1,3}, Normunds Stivriņš^{1,3}

¹Latvijas Universitāte, ²LZMI "Silava", ³Ezeru un purvu izpētes centrs

Ilze.ozola@epicentrs.lv

Paludikultūra var būt jebkāda veida lauksaimniecība vai mežsaimniecība uz mitriem un pārmitriem kūdrājiem un organiskajām augsnēm. Zināmākās no paludikultūrām, kas Vācijā un Nīderlandē jau tiek plaši audzētas, ir dažādas sfagnu sūnas. Izaudzētā sūna pēc to fizikālajām un ķīmiskajām īpašībām ir pielīdzināma gaišās kūdras īpašībām un jau ir veiksmīgi pārbaudīta praktiskos izmēģinājumos dārzkopībā Vācijā. Arī Latvijā nelielās platībās sūnas tiek audzētas. Vēl kāda paludikultūra, ko Latvijā atpazīst, audzē un pat saņem platībmaksājumus ir miežabrālis. Krietni mazāk pieredzes Latvijā ir ar niedru un vilkvālišu audzēšanu. Niedru un vilkvālišu plātņu un izolācijas materiālu tirgus teorētiski ir pielīdzināms atbilstošiem koksnes šķiedru produktiem. Augot pieprasījumam pēc dabiskiem celtniecības produktiem, paludikultūru biomasa var kļūt par labu papildinājumu koksnes produktiem.

Apjomā mazāka, tomēr ne mazāk savarīga ir ārstniecisko augu audzēšana uz mitrām kūdrainām augsnēm. Ārstnieciskie augi – trejlapu puplaksis (*Menyanthes trifoliata*), apaļlapu rasene (*Drosera rotundifolia*), ārstniecības tauksakne (*Symphytum officinale*), Eiropas vilknadze (*Lycopus europaeus*). Apaļlapu raseni lieto elpošanas slimību (krampju, kairinoša klepus, astmas, bronhīta), kā arī kā pretspazmu un pretiekaisuma līdzekli, jo tā sastāvdaļas ir antibiotiskas. Daļa no 200–300 reģistrētām zālēm Eiropā, galvenokārt klepus zālēm (Baranyai & Joosten 2016) satur apaļlapas rasenes ekstraktu.

Potenciālo paludikultūru augu datu bāzē ir apkopotas piemērotās augu sugas un to kopējais skaits sasniedz 1128¹. Lai arī sugu skaits ir liels, ir jāņem vērā, ka vairums ir potenciālās sugas un nav plašākas informācijas par to kultivēšanu lielos apmēros. Aptuveni 300 sugu ir piemērotas paludikultūru vajadzībām, no kurām 20 sugas uzskatāmas par piemērotām tieši Baltijas valstīm jau šobrīd. Šīs sugas labi aug attiecīgajos klimatiskajos apstākļos, un pieprasījums pēc šo augu biomasas Eiropā (Vācijā, Nīderlandē) tikai pieaug.

Ūdens līmeņa atjaunošana nosusinātajos kūdrājos (izstrādātajos kūdras laukos un lauksaimniecības zemēs) un to izmantošana biomasas audzēšanai (paludikultūras) varētu palīdzēt Latvijai sasniegt Zaļā kursa emisiju samazināšanas mērķus. Ne visur tas ir iespējams un pat tur, kur ir iespējams, šāda mitru kūdrāju apsaimniekošana ir izaicinājums sabiedrībai, un ir jāsaskarās ar psiholoģiskiem (nosusināt par katru cenu), sociāliem (darbaspēka trūkums), juridiskiem (nomnieka un zemes īpašnieka vēlmju salāgošana un birokrātiska sakārtošana, platībmaksājumi) un tehnoloģiskiem (galvenokārt piemērotas tehnikas pieejamība) šķēršļiem.

Šo pētījumu finansiāli atbalstīja Latvijas Zinātnes padome LZP-2020/2e0060 projekts Nr. LZP-2020/2e0060, "Pēcdoktorantūras pētījumi" Atbalsts" (projekta Nr. 1.1.1.2/16/I/001; projekta pieteikuma Nr. 1.1.1.2/I/001; projekta iesnieguma Nr. 1.1.1.2/VIAA/4/20/683).

Izmantotās literatūras saraksts:

Baranyai, B. & Joosten, H. (2016) Biology, ecology, use, conservation and cultivation of round-leaved sundew (*Drosera rotundifolia* L.) a review. *Mires and Peat*, 18(18), 1–28.

¹ https://peatlands.org/assets/uploads/2019/06/ipc16p636-640a158abel.schroeder.etal_.pdf